

De financiële begroting

De Programmabegroting 2017-2021 is opgesteld conform het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Daarnaast is rekening gehouden met de aandachtspunten zoals deze door de toezichthouder in de Begrotingscirculaire 2017-2020 zijn vermeld.

Om in 2017 weer in aanmerking te komen voor Provinciaal repressief toezicht (toezicht achteraf) gelden de volgende criteria. De begroting 2017 dient in evenwicht te zijn of, indien dit niet het geval is, moet aannemelijk worden gemaakt dat dit evenwicht in 2020 uiterlijk tot stand moet zijn gebracht. Van materieel evenwicht is sprake als op basis van het huidig beleid en vastgesteld nieuw beleid, structurele lasten worden gedekt door structurele baten en incidentele lasten worden gedekt door incidentele baten. Een ander criterium betreft het tijdig indienen van de jaarstukken 2015 en de Programmabegroting 2017-2021 (voor 15 november) bij de provincie Zuid-Holland. Aan het eerste criterium is inmiddels voldaan.

Gekozen is om, in lijn met gemeentelijk beleid, behoedzaam te ramen. Dit is terug te zien in het niet financieel vertalen van nieuw op te leggen taakstellingen aan verbonden partijen, maar ook in het opnemen van verwachte tegenvallers bij de Wwb-i en de mogelijk hogere bijdrage aan de verbonden partijen. Dit staat los van de insteek om bestuurlijk in te zetten op minimalisatie van deze kosten voor de toekomst. Met de huidige wijze van begroten wordt het risicoprofiel van de gemeentebegroting verlaagd en ontstaat structureel een financieel robuuste begroting.

Bij het opstellen van de begroting is een aantal financiële uitgangspunten gehanteerd. In het Centraal Economisch Plan 2016 wordt voor 2017 een inflatie van 1,2% geprognoseerd. Het inflatiecijfer voor 2017 wordt in onze gemeente gebruikt voor het verhogen van de leges, rechten, dienstverlening, belastingen per 1 januari 2017. Op de budgetten voor inkopen heeft geen inflatiecorrectie plaatsgevonden. Voor de subsidies is dit jaar besloten om ook de uitgavenbudgetten met genoemd percentage te verhogen.

De gemeentelijke administratie bestaat uit drie programma's (Samenleving, Ruimte en Bestuur en regio) en algemene dekkingsmiddelen. In deze laatste wordt de financiering van de drie programma's "geregeld". Hier staan dus alle gemeentelijke inkomsten verantwoord w.o. belastingen, algemene uitkering en het financieringsresultaat. Ook worden de verrekeningen met reserves hieronder opgenomen. Direct gerelateerde inkomsten worden rechtstreeks onder de programma's opgenomen. Te denken valt aan specifieke (rijks)vergoedingen, opbrengsten leges etc.

Een gespecificeerd overzicht van de algemene dekkingsmiddelen is opgenomen in het meerjarig overzicht van baten en lasten opgenomen in deze financiële begroting.

A. Toelichting op de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de lopende begroting

Toelichting op de verschillen

Na vaststelling van de Perspectiefnota 2017 heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan met consequenties voor het meerjarig begrotingsresultaat. Deze ontwikkelingen zijn financieel vertaald in onderstaand financieel perspectief.

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Saldo Perspectiefnota 2017	36.000 V	-112.500 N	524.000 V	830.000 V	915.000 V
Autonome ontwikkelingen	139.000 V	225.000 V	108.000 V	129.000 V	19.000 V
Wet- en regelgeving	1.685.000 V	516.000 V	-389.000 N	-193.000 N	-490.500 N
Overige bijstellingen	58.000 V	44.000 V	28.000 V	68.000 V	15.500 V
Herijkt financieel perspectief	1.918.000 V	672.500 V	271.000 V	834.000 V	459.000 V

*) V = voordeel; N = nadeel

Hieronder wordt per categorie een toelichting gegeven.

1. Autonome ontwikkelingen

De volgende autonome ontwikkelingen hebben zich na de Perspectiefnota 2017 voorgedaan.

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Autonome ontwikkelingen					
Mei-circulaire					
<i>Bijstelling algemene uitkering</i>	785.000 V	1.190.000 V	1.064.000 V	1.064.000 V	956.000 V
<i>Transformatie sociaal domein</i>	-130.000 N	-130.000 N	-130.000 N	-130.000 N	-130.000 N
<i>Doorbetaling 3D gelden</i>	-447.000 N	-600.000 N	-576.000 N	-541.000 N	-543.000 N
<i>Overige doeluitkering</i>	-32.000 N	7.000 V	-9.000 N	-25.000 N	-25.000 N
Gemeenschappelijke regelingen					
<i>Drechtwerk</i>	-55.000 N	-30.000 N	-30.000 N	-30.000 N	-30.000 N
<i>GRD / SCD</i>	-35.000 N	-141.000 N	-141.000 N	-141.000 N	-141.000 N
Rente leningen					
<i>Rente kortlopende leningen</i>	-30.000 N	-30.000 N	-30.000 N	-30.000 N	-30.000 N
<i>Lang lopende leningen</i>	-27.000 N	-151.000 N	-150.000 N	-148.000 N	-148.000 N
OZB					
<i>Areaaluitbreiding</i>	44.000 V	44.000 V	44.000 V	44.000 V	44.000 V
<i>Inflatie</i>	66.000 V	66.000 V	66.000 V	66.000 V	66.000 V
Winstneming GREX					
<i>Complex Aalsolver</i>	850.000 V				
<i>Complex Fokker</i>			1.000.000 V		
<i>Winst storting in risicoreserve GREX</i>	-850.000 N		-1.000.000 N		
Fokker lening en inbreng CV					
<i>Risico opslag</i>	114.000 V	101.000 V	88.000 V	75.000 V	62.000 V
<i>Storting in risicoreserve deelneming</i>	-114.000 N	-101.000 N	-88.000 N	-75.000 N	-62.000 N
Totaal	139.000 V	225.000 V	108.000 V	129.000 V	19.000 V

*) V = voordeel; N = nadeel

Meicirculaire

De meicirculaire 2016 is op 9 juni 2016 verschenen. De gemeente krijgt structureel een hogere bijdrage uit het gemeentefonds. Deze toename houdt hoofdzakelijk verband met het sociaal domein en de doorgevoerde inflatiecorrectie.

Transformatie sociaal domein

Vanaf 2017 ontvangen gemeenten structureel binnen de integratie-uitkering Wmo een aanvullend bedrag van € 100 miljoen om de transformatie van het sociaal domein verder te stimuleren. Voor Papendrecht gaat het hierbij om een bedrag van € 130.000.

Dit zal onder meer worden benut om een versnelling in gang te zetten in Papendrecht rondom zorgvernieuwingsprojecten in het kader van de leertuin zorgvernieuwing, de ontwikkeling om tot een volwaardig Sociaal Team Papendrecht te komen en de monitoring van het sociale domein.

Transformatie sociaal domein

De gemeente ontvangt vanaf 2017 extra middelen voor bekostiging van activiteiten binnen het sociaal domein. Deze middelen worden doorbetaald aan de diverse partners binnen het sociaal domein.

Overige doeluitkering

Naast bovengenoemde bijdragen ontvangt de gemeente ook kleinere specifieke doeluitkeringen. Deze middelen kunnen hierdoor niet breed in de begroting worden ingezet.

Gemeenschappelijke Regelingen

Drechtwerk

In de eerste bestuursrapportage meldt Drechtwerk voor 2016 een nadeel van € 1,8 miljoen en voor 2017 een nadeel van € 780.000. Dit nadeel wordt veroorzaakt door latere uitstroom van personeel en een daling van de gemeentelijke bijdrage op basis van de Meicirculaire 2016.

Bij de Jaarstukken 2015 is bij de bepaling van het weerstandsvermogen rekening gehouden met een risico van een hogere bijdrage Drechtwerk in 2016 en 2017. Hiervoor is € 105.000 opgenomen in de Algemene risicoreserve. Het aandeel van Papendrecht bedraagt voor 2016 € 141.000 en voor 2017 € 55.000. Conform gemeentelijk beleid wordt de hogere bijdrage voor 2016 gedekt uit het weerstandsvermogen. Vanaf 2017 wordt de extra bijdrage in de begroting meegenomen. De verwachting is, dat het nadeel structureel van aard is. Hiervoor is vanaf 2018 een hogere gemeentelijke bijdrage (€ 30.000) in de begroting opgenomen.

GRD/SCD

De ICT-kosten van de GRD worden via verdeelsleutels in rekening gebracht bij de deelnemende gemeenten. Met de huidige verdeelsystematiek wordt onvoldoende gestuurd op verlaging van de totale regionale ICT-kosten, maar vooral op verlaging van de eigen gemeentelijke bijdrage. Een betere sturing op de totale ICT-kosten vraagt om een eenvoudige en transparante verdeelsystematiek, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen direct aan gemeente gerelateerde kosten en regionale beïnvloedbare kosten. Dit heeft geleid tot een doorontwikkeling van de ICT-verrekeningsystematiek door de GRD. Hierbij wordt voorgesteld dat direct gerelateerde kosten te verdelen over het aantal accounts, werkplekken en licenties. De regionale beïnvloedbare kosten worden verdeeld over het aantal fte's.

Deze vernieuwde verrekeningsystematiek betekent een herverdeling van de gemeentelijke bijdragen in de ICT-kosten voor de Drechtstedengemeenten. Voor de gemeente Papendrecht betekent dit vanaf 2018 een structureel nadeel van € 141.000. Voor 2017 geldt regionaal een compensatieregeling voor nadeelgemeenten.

Rente leningen

Jaarlijks wordt op basis van de geactualiseerde begroting de liquiditeitenplanning geactualiseerd. Hierbij worden ook de uitgaven en inkomsten van de grondexploitatie, het bijgestelde investeringsprogramma en de bestedingen ten laste van voorzieningen betrokken. Ten opzichte van 2016 is het aantrekken van meer middelen op de kapitaalmarkt noodzakelijk voor kort- en langlopende leningen.

Onroerend goed zakenbelasting (OZB)

Voor 2017 en verder worden de OZB inkomsten gecorrigeerd voor inflatie met 1,2% (€ 66.000) en voor areaaluitbreiding (€ 44.000). De gehanteerde inflatiecorrectie is gebaseerd op de stijging van de prijzen van de netto materiele consumptie van de collectieve sector (Imoc) van maart 2016.

Winstneming GREX

In 2017 wordt het project Aalscholver afgerond. Dit project heeft een verwacht positief resultaat van € 850.000. In 2019 wordt naar verwachting het project Fokker afgerond met een (geprognosticeerde) voordelig resultaat van € 1.000.000 betekent. Conform gemeentelijk beleid worden de winsten gestort in de risicoreserve GREX.

Lening Hoofdkantoor Fokker CV

In december 2015 heeft de raad ingestemd met voteren van een krediet voor deelname in de CV en het verstrekken van een lening ten behoeve van vermogensinbreng en financiering van de realisatie van het nieuwe internationale hoofdkantoor van Fokker. De lening kent een looptijd van 13 jaar en wordt jaarlijks afgelost. De financiële middelen worden verstrekt met een risico-opslag. Na verrekening van de rentelasten van de vermogensinbreng resteert een voordelig saldo van € 114.000 in 2017. Als gevolg van de jaarlijkse aflossing zal dit saldo jaarlijks afnemen. Het saldo wordt toegevoegd aan de risicoreserve deelnemingen. Met mogelijke winstuitkeringen is nog geen rekening gehouden.

Wet- en regelgeving

Diverse wijzigingen in wet- en regelgeving hebben invloed op het financieel perspectief. In de onderstaande tabel zijn de wijzigingen opgenomen.

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Wet- en regelgeving					
Voorzieningen	284.000 V	211.000 V	199.000 V	130.000 V	121.000 V
Vernieuwing BBV	1.489.000 V	1.393.000 V	500.000 V	765.000 V	476.500 V
<i>Investerings maatschappelijk nut</i>					
<i>Rekenrente</i>					
<i>Renteresultaat</i>					
Precario in reserve		-1.000.000 N	-1.000.000 N	-1.000.000 N	-1.000.000 N
Individueel Keuze Budget (IKB)	-88.000 N	-88.000 N	-88.000 N	-88.000 N	-88.000 N
Totaal	1.685.000 V	516.000 V	-389.000 N	-193.000 N	-490.500 N

*) V = voordeel; N = nadeel

Voorzieningen

De accountant besteedt bij, zowel de interim controle als de controle op de jaarstukken, uitgebreid aandacht aan onderbouwing van onderhoudsvoorzieningen. Het advies van de accountant is meer prioriteit te geven aan interne controle op de onderbouwing van de voorzieningen, inclusief een juiste naleving van de BBV-voorschriften. Hiervoor is het kader voor voorzieningen bijgesteld.

Uitgangspunten voorzieningen

- Kosten voor onderhoud worden, zoveel als mogelijk, opgenomen in de exploitatie.
- Voorzieningen, waarbij de jaarlijkse storting nagenoeg gelijk is aan de jaarlijkse onttrekking worden omgezet in exploitatiebudgetten.
- Voorzieningen worden, bij voorkeur door derden, onderbouwd uitgaande van hoeveelheid maal prijs, inclusief referentiewaarde.
- De looptijd van een voorziening wordt aangepast aan de onderhoudscyclus.
- Voorzieningen worden jaarlijks nagecalculeerd, waarbij voor- of nadelen in het lopende jaar worden verrekend.
- Kosten van groot onderhoud van beheer openbare ruimte \geq € 50.000 kunnen worden geëgaliseerd met een voorziening.

Op basis van deze uitgangspunten zijn de gemeentelijke voorzieningen geactualiseerd. Dit resulteert, door vrijvallende stortingen, in een financieel voordeel voor de korte termijn, maar zal door toenemende kapitaallasten vanaf 2030 omslaan in een nadeel olopend tot € 300.000 op termijn.

Vernieuwing BBV

In het besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn de spelregels opgenomen voor de begroting en jaarstukken van gemeenten. In 2014 heeft de VNG laten onderzoeken op welke manieren de begroting en jaarstukken toegankelijker kunnen worden voor niet-financieel specialisten. Dit heeft geleid tot een vernieuwing van het BBV die ingaat vanaf begrotingsjaar 2017. Voor de begroting van Papendrecht heeft de wijziging van het BBV budgettaire consequenties op de volgende gebieden:

Investerings maatschappelijk nut

In het "oude" BBV was voorgeschreven dat de investeringen met economisch nut geactiveerd worden. Deze regel gold niet voor investeringen met maatschappelijk nut (maatschappelijk nut zijn

investeringen die de gemeente doet in de openbare ruimte vanuit de publieke taak (wegen)). Deze uitgaven zijn nu in een voorziening ondergebracht en zijn conform de vigerende regelgeving verwerkt in de begroting. Vanaf 2017 moeten de investeringen in maatschappelijk nut geactiveerd worden. Voor de gemeente Papendrecht betreft dit investeringen voor groen, wegen en riool. Dit betekent dat de betreffende voorzieningen vervallen (inclusief jaarlijkse dotaties) en daarvoor in de plaats worden investeringen geactiveerd (met jaarlijkse kapitaallasten).

Deze nieuwe regels betekenen een andere boekhoudkundige systematiek die qua jaarlijkse lasten niet aan elkaar gelijk is. Ook hierbij is sprake van een voordeel door vrijvallende stortingen voor de middellange termijn. Voor de lange termijn zal dit voordeel door toenemende kapitaallasten vanaf 2030 omslaan in een nadeel olopend tot ruim € 500.000 op termijn.

Rekenrente

Bij de vernieuwing BBV zijn ook uniforme spelregels geformuleerd voor het toerekenen van rente. Deze regels gaan in per 1-1-2018. Alleen de werkelijke rentekosten mogen aan de taakvelden worden toegerekend. Op dit moment hanteert de gemeente Papendrecht een renteomslagpercentage van 5%. Uit indicatieve berekening blijkt, dat door de nieuwe regel nog 1,0% mag worden toegerekend. Dit betekent ook dat minder rente betrokken wordt bij de bepaling van het riooltarief en toegerekend kan worden aan de grondexploitaties. Dit heeft een nadelig effect op het financieel perspectief.

De bestemmingsreserve Sportcentrum wordt jaarlijks verhoogd met 4,5% van de stand van de reserve per 1 januari van het betreffende begrotingsjaar. In verband met de wijziging BBV t.a.v. de rekenrente wordt vanaf 2018 de reserve jaarlijks verhoogd met 1%. Dit heeft een voordelig effect op het financieel perspectief.

Renteresultaat

Het renteresultaat is het saldo tussen de betaalde rente en toegerekende rente. Intern wordt een vast percentage gehanteerd voor het berekenen van kapitaallasten. Als deze rekenrente afwijkt van de betaalde rente ontstaat hierdoor een resultaat. Door de stelselwijziging en de verwerking van de MPG 2016 zijn verschillen ontstaan in de toe te rekenen rente; er is meer rente toegerekend dan eerst was verwacht.

Precario

Vanaf de begroting 2016 is rekening gehouden met een opbrengst uit precariobelasting op kabels en leidingen van € 1.000.000. Recentelijk heeft minister Plasterk aangekondigd om de wet omtrent deze vorm van precario inkomsten te wijzigen. Dit betekent dat gemeenten deze vorm van precario niet meer mogen toepassen vanaf 2018. Gemeenten die in 2015 al deze precario inden krijgen een overgangsrecht van 10 jaar. De gemeente Papendrecht voldoet niet aan de eis van het overgangsrecht. Dit geldt ook voor circa 40 gemeenten in Nederland. Gezamenlijk is een lobby opgestart om de minister te bewegen het overgangsrecht ook te laten gelden voor gemeenten die in 2016 voor het eerst deze precario innen.

Op dit moment is nog niet bekend of het overgangsrecht wordt aangepast. Indien het overgangsrecht niet wordt aangepast heeft dit een nadelig effect op het financieel perspectief. Totdat definitief bekend is of het overgangsrecht van toepassing is op de gemeente Papendrecht stellen wij voor de inkomsten in de begroting te laten staan en vanaf 2018 en verder de begrote precario inkomsten niet als structureel dekkingsmiddel in te zetten maar te storten in de algemene reserve.

Individueel Keuze Budget (IKB)

In 2017 wordt het IKB ingevoerd voor alle gemeenteambtenaren. De invoering van het IKB is afgesproken in het cao-akkoord 2013-2015. De huidige 14,4 uur bovenwettelijke vakantie uren komen vanaf 2017 te vervallen en worden omgezet in salaris. Hiermee is een bedrag gemoeid van € 88.000.

2. Overige bijstellingen

Naast bovengenoemde wijzigingen zijn er budgetten die nog gecorrigeerd moeten worden.

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Bijstellingen					
Inflatie subsidies	-33.000 N	-33.000 N	-33.000 N	-33.000 N	-33.000 N
Verkiezingen		-14.000 N	-20.000 N	0	-42.500 N
Overig	91.000 V	91.000 V	81.000 V	101.000 V	91.000 V
Totaal	58.000 V	44.000 V	28.000 V	68.000 V	15.500 V

*) V = voordeel; N = nadeel

Inflatie subsidies

Bij de perspectiefnota is het subsidieplafond vastgesteld met een inflatiecorrectie van 1,2%. Deze inflatiecorrectie is niet financieel verwerkt in de perspectiefnota. Met de inflatiecorrectie is een bedrag gemoeid van € 33.000.

Verkiezingen

Op grond van de kosten van de laatste verkiezingen is het noodzakelijk het budget voor 2018 en 2019 met respectievelijk € 14.000 en € 20.000 te verhogen. Ook is, in lijn met het schema van de kiesraad, in 2021 in verband met de Tweede Kamerverkiezingen € 42.500 opgenomen.

Overig

Dit betreft diverse kleine positieve bijstellingen.

B. Meerjarig overzicht per programma en algemene dekkingsmiddelen van lasten, baten en saldi en mutaties met reserves per programma

De begrotingsindeling van zowel de raad (programma's) als het college (producten) is vrij. Het doel hiervan is dat gemeenten zo goed kunnen sturen, omdat de begrotingsindeling kan worden aangepast aan lokale omstandigheden. Het Rijk heeft voor de verdeling van het gemeentefonds en het volgen van deze verdeling standaardinformatie van gemeenten nodig. Hiervoor zijn o.a. de programma's ingedeeld in taakvelden (een overzicht van taakvelden per programma is opgenomen in de bijlage).

Omschrijving programma (bedrag * € 1.000)	Realisatie 2015			Raming 2016			Raming 2017		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
Programma Samenleving	8.857	37.035	-28.178	9.174	38.768	-29.594	8.823	37.510	-28.687
Programma Ruimte	25.591	33.066	-7.475	15.559	25.008	-9.449	23.619	30.086	-6.467
Programma Bestuur en regio	670	7.474	-6.804	552	7.952	-7.400	736	6.590	-5.854
Subtotaal programma's	35.118	77.575	-42.457	25.285	71.728	-46.443	33.178	74.186	-41.008
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:									
Lokale heffingen	5.737	220	5.517	6.690	213	6.477	6.979	221	6.758
Algemene uitkeringen	27.408	0	27.408	27.949	0	27.949	28.319	0	28.319
Dividend	971	155	816	792	159	633	0	0	0
Saldo Financieringsfunctie	3.819	96	3.723	3.621	93	3.528	31	-6.158	6.189
Overige algemene dekkingsmiddelen	12.293	2.971	9.322	12.164	5.050	7.114	11.704	11.843	-139
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	50.228	3.442	46.786	51.216	5.515	45.701	47.033	5.906	41.127
Treasury							841	1.813	-972
Overhead							230	-3.200	3.430
Heffing Vpb									0
Onvoorzien	0	0	0	0	75	-75	0	100	-100
Saldo baten en lasten	85.346	81.017	4.329	76.501	77.318	-817	81.282	78.805	2.477
Toevoegen/onttrekkingen aan reserves:									
Programma Samenleving	190	90	100	2.439	94	2.345	116	98	18
Programma Ruimte	4.349	4.067	282	391	2.627	-2.236	145	913	-768
Programma Bestuur en regio	10	0	10	519	0	519	10	0	10
Algemene dekkingsmiddelen	2.062	814	1.248	11.176	9.550	1.626	521	340	181
Subtotaal mutaties reserves	6.611	4.971	1.640	14.525	12.271	2.254	792	1.351	-559
Totaal baten / lasten	91.957	85.988	5.969	91.026	89.589	1.437	82.074	80.156	1.918
Tekort / Overschot	Overschot		5.969	Overschot		1.437	Overschot		1.918

Omschrijving programma (bedrag * € 1.000)	Raming 2018			Raming 2019			Raming 2020			Raming 2021		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
Programma Samenleving	8.890	34.969	-26.079	8.887	34.872	-25.985	8.887	34.499	-25.612	8.887	34.564	-25.677
Programma Ruimte	20.546	26.553	-6.007	18.049	23.800	-5.751	17.537	23.333	-5.796	15.909	21.775	-5.866
Programma Bestuur en regio	703	6.579	-5.876	440	6.395	-5.955	406	6.284	-5.878	406	6.437	-6.031
Subtotaal programma's	30.139	68.101	-37.962	27.376	65.067	-37.691	26.830	64.116	-37.286	25.202	62.776	-37.574
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:												
Lokale heffingen	6.979	221	6.758	6.979	201	6.778	6.979	201	6.778	6.979	201	6.778
Algemene uitkeringen	28.861	0	28.861	28.906	0	28.906	29.152	0	29.152	29.039	0	29.039
Dividend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo Financieringsfunctie	31	-2.814	2.845	31	-2.154	2.185	31	-2.100	2.131	31	-2.051	2.082
Overige algemene dekkingsmiddelen	11.436	11.898	-462	11.314	11.919	-605	11.223	11.910	-687	11.223	11.906	-683
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	47.307	9.305	38.002	47.230	9.966	37.264	47.385	10.011	37.374	47.272	10.056	37.216
Treasury	828	2.232	-1.404	815	2.173	-1.358	802	2.095	-1.293	789	2.040	-1.251
Overhead	230	-3.472	3.702	230	-3.630	3.860	230	-3.602	3.832	230	-3.598	3.828
Heffing Vpb												
Onvoorzien	0	100	-100	0	100	-100	0	100	-100	0	100	-100
Saldo baten en lasten	78.504	76.266	2.238	75.651	73.676	1.975	75.247	72.720	2.527	73.493	71.374	2.119
Toevoegen/onttrekkingen aan reserves:												
Programma Samenleving	116	19	97	116	18	98	116	17	99	116	16	100
Programma Ruimte	156	632	-476	155	617	-462	155	607	-452	213	583	-370
Programma Bestuur en regio	10	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	143	1.340	-1.197	0	1.340	-1.340	0	1.340	-1.340	0	1.390	-1.390
Subtotaal mutaties reserves	425	1.991	-1.566	271	1.975	-1.704	271	1.964	-1.693	329	1.989	-1.660
Totaal baten / lasten	78.929	78.257	672	75.922	75.651	271	75.518	74.684	834	73.822	73.363	459
Tekort / Overschot	Overschot		672	Overschot		271	Overschot		834	Overschot		459

C. Meerjarig overzicht toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma

De gemeente kent een algemene reserve en bestemmingsreserves. De algemene reserve dient als dekkingsbron in het geval zicht bepaalde risico's voordoen.

Bestemmingsreserves zijn afgezonderde vermogensbestanddelen met een specifieke bestemming voor bepaalde doeleinden.

Toevoeging aan de reserves	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Programma Samenleving						
Bestemmingsreserve Sportcentrum (inflatie)	94.000	98.000	19.000	18.000	17.000	16.000
Toevoeging programma samenleving	94.000	98.000	19.000	18.000	17.000	16.000
Programma Ruimte						
Reserve stedelijke vernieuwing	138.000	171.000	0	0	0	0
Risicoreserve grondexploitatie	2.030.000	0	0	0	0	0
Reserve tariefsegregalisatie afvalstoffenheffing	0	181.000	0	3.000	11.000	0
Risicoreserve erfpachtsgronden	415.000	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000
Risicoreserve deelnemingen	34.000	211.000	282.000	264.000	246.000	233.000
Egalisatiereserve leges omgevingsvergunning	10.000	0	0	0	0	0
Toevoeging programma Ruimte	2.627.000	913.000	632.000	617.000	607.000	583.000
Programma Bestuur en Regio						
Toevoeging programma Bestuur en regio	0	0	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen						
Algemene reserve	4.358.000	0	0	0	0	50.000
Vrije reserve	2.315.000	340.000	1.340.000	1.340.000	1.340.000	1.340.000
Algemene bestemmingsreserve	1.657.000	0	0	0	0	0
Bestemmingreserve IBOR	1.220.000	0	0	0	0	0
Toevoeging algemene dekkingsmiddelen	9.550.000	340.000	1.340.000	1.340.000	1.340.000	1.390.000
Totaal Toevoegingen aan reserves	12.271.000	1.351.000	1.991.000	1.975.000	1.964.000	1.989.000

Onttrekking aan de reserves	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Programma Samenleving						
Reserve zonder naam	2.323.000	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Sportcentrum	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000
Onttrekking programma samenleving	2.439.000	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000
Programma Ruimte						
Reserve stedelijke vernieuwing	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
Risicoreserve grondexploitatie	50.000	0	0	0	0	0
Reserve tariefsegregalisatie afvalstoffenheffing	246.000	0	1.000	0	0	58.000
Egalisatiereserve leges omgevingsvergunning	70.000	120.000	130.000	130.000	130.000	130.000
Onttrekking programma Ruimte	391.000	145.000	156.000	155.000	155.000	213.000
Programma Bestuur en Regio						
Reserve raadsvisie	519.000	10.000	10.000	0	0	0
Onttrekking programma Bestuur en regio	519.000	10.000	10.000	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen						
Reserve frictie personeel	296.000	200.000	0	0	0	0
Algemene reserve	9.176.000	161.000	15.000	0	0	0
Vrije reserve	765.000	0	0	0	0	0
Algemene bestemmingsreserve	1.369.000	160.000	128.000	0	0	0
Onttrekking algemene dekkingsmiddelen	11.606.000	521.000	143.000	0	0	0
Totaal onttrekkingen aan reserves	14.955.000	792.000	425.000	271.000	271.000	329.000

Toelichting mutaties reserves:

Bestemmingsreserve Sportcentrum

De dekking van een deel van de kapitaallasten van het sportcentrum wordt gevonden in een jaarlijkse vrijval van € 116.000. De reserve wordt jaarlijks verhoogd met 4,5% van de stand van de reserve per 1 januari van het betreffende begrotingsjaar. Voor 2018 wordt de reserve jaarlijks verhoogd met 1% vanwege de vernieuwing BBV ten aanzien van de rekenrente.

Reserve stedelijke vernieuwing

Jaarlijks vindt een onttrekking van € 25.000 plaats. Bestedingen liggen in het karakter van de volkshuisvesting en betreffen beeld bepalende panden. De storting in 2017 vindt plaats vanuit complex Oostpolder. Van de gerealiseerde grondopbrengst wordt 5% toegevoegd aan deze reserve.

Reserve tariefsegalisatie afvalstoffenheffing

Het saldo tussen kosten en opbrengsten wordt onttrokken of gestort in de reserve. Hierdoor worden grote tariefsmutaties opgevangen.

Egalisatiereserve leges omgevingsvergunning

Deze reserve dient om legesmutaties op te vangen opdat een bestendig beeld aan legesinkomsten van de omgevingsvergunningen in de meerjarenbegroting kan ontstaan.

Risicoreserve erfpachtgronden

Deze reserve is gevormd om waardedaling op erfpachtgronden in geval van herbestemming op te vangen. De reserve wordt gevoed door gehanteerde risico-opslagen in de berekende erfpachtcanon jaarlijks toe te voegen.

Risicoreserve deelnemingen

Deze reserve dient ter afdekking van het risico in de deelneming Slobbengors. De reserve wordt gevoed vanuit de risico-opslag op de financiering van de commanditaire vennootschap Fabriek Slobbengors B.V.

Reserve raadsvisie

Deze reserve heeft een meer algemeen karakter en de middelen worden door de raad veelal ingezet in het kader van nieuw beleid. De onttrekking van € 10.000 dient ter gedeeltelijke dekking van de kosten van de rekenkamer.

Algemene reserve en vrije reserve

Bij de jaarrekening 2015 heeft een herschikking plaatsgevonden van de reserve raadsvisie en is de vrije reserve gevormd. De algemene reserve is bedoeld voor het opvangen van de diverse risico's.

D. Financiële positie

Incidentele baten en lasten en structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

In artikel 19 van het Besluit verantwoording en verantwoording (BBV) is opgenomen dat de gemeente in haar stukken een overzicht van deze incidentele posten moet opnemen, voorzien van een toelichting. In de begrotingscirculaire 2017 - 2020 heeft de provincie aandachtspunten met betrekking tot de BBV-voorschriften opgenomen. Voor wat betreft incidentele baten en lasten is aangegeven dat deze per programma verantwoord moeten worden. In onderstaand overzicht zijn de incidentele baten en lasten gespecificeerd.

Incidentele baten	Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Programma Samenleving						
		0	0	0	0	0
Programma Ruimte						
Aalscholver	Winstneming	850.000	0	0	0	0
Fokker	Winstneming	0	0	1.000.000	0	0
Programma Bestuur en Regio						
		0	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen						
<i>Onttrekking reserves:</i>						
Reserve frictie	dekking van kosten bij (re) organisaties a.g.v. lokale en regionale ontwikkelingen	200.000	0	0	0	0
Algemene reserve		161.000	15.000	0	0	0
Algemene bestemmingsreserve	Organisatieontwikkeling	160.000	128.000	0	0	0
Reserve Raadsvisie	Budget Rekenkamercommissie	10.000	10.000	0	0	0
Totaal incidentele baten		1.381.000	153.000	1.000.000	0	0
Incidentele lasten	Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Programma Samenleving						
		0	0	0	0	0
Programma Ruimte						
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	Planontwikkeling	45.000	0	0	0	0
<i>Mutaties reserves:</i>						
Aalscholver/Fokker	Toevoeging winstneming aan risicoreserve grondexploitaties	850.000	0	1.000.000	0	0
Programma Bestuur en Regio						
Verkiezingen	Fasering verkiezingen	0	14.000	20.000	0	43.000
Algemene dekkingsmiddelen						
Algemene reserve		0	0	0	0	50.000
Totaal incidentele lasten		895.000	14.000	1.020.000	0	93.000
Saldo incidentele baten en lasten		486.000	139.000	-20.000	0	-93.000

Naast incidentele baten en lasten is ook inzicht gewenst in de structurele toevoegingen en onttrekkingen uit reserves. In onderstaand overzicht zijn deze gespecificeerd. Voor een toelichting wordt verwezen naar het Meerjarig overzicht toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma.

	2017	2018	2019	2020	2021
Programma Samenleving					
Onttrekking uit reserve (Baten)	485.000	116.000	116.000	116.000	116.000
Bestemmingsreserve Sportcentrum	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000
Storting in reserve (Lasten)	98.000	19.000	18.000	17.000	16.000
Bestemmingsreserve Sportcentrum	98.000	19.000	18.000	17.000	16.000
Saldo	387.000	97.000	98.000	99.000	100.000
Programma Ruimte					
Onttrekking uit reserve (Baten)	145.000	155.000	155.000	155.000	155.000
Reserve stedelijke vernieuwing	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
Egalisatiereserve leges omgevingsvergunning	120.000	130.000	130.000	130.000	130.000
Storting in reserve (Lasten)	447.000	531.000	526.000	521.000	350.000
Risicoreserve erfpachtsgronden	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000
Risicoreserve deelnemingen	97.000	181.000	176.000	171.000	0
Saldo	-302.000	-376.000	-371.000	-366.000	-195.000
Algemene dekkingsmiddelen					
Onttrekking uit reserve (Baten)	340.000	1.340.000	1.340.000	1.340.000	1.340.000
Vrije reserve	340.000	1.340.000	1.340.000	1.340.000	1.340.000
Totaal structurele onttrekking uit reserve (Baten)	970.000	1.611.000	1.611.000	1.611.000	1.611.000
Totaal structurele storting in reserve (Lasten)	545.000	550.000	544.000	538.000	366.000
Totaal saldo	425.000	1.061.000	1.067.000	1.073.000	1.245.000

Weerstandsvermogen

Voor een overzicht van het gemeentelijk weerstandsvermogen wordt verwezen naar het onderdeel verplichte paragrafen. Hierin is een berekening gemaakt van het vermogen in relatie tot de risico's.

Stand en verloop van de reserves

In onderstaand overzicht is in een gecombineerd overzicht opgenomen van het verloop van de diverse gemeentelijke reserves. Reserves bestaan uit algemene reserves, deze zijn vrij besteedbaar en bestemmingsreserves, gevormd voor een bepaald doel. Onder de bestemmingsreserves vallen ook de tariefegalisatiereserves rioolrechten en afvalstoffenheffing. Zoals de naam aangeeft worden deze reserves gebruikt om grote tariefsveranderingen als gevolg van fluctuaties in de jaarlijkse kosten te voorkomen. Per jaar is een overzicht gemaakt van de geraamde kosten en opbrengsten. Eventuele saldi worden verrekend met de reserve.

Verloop reserves	Saldo	Bij	Af	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
	ultimo			ultimo	ultimo	ultimo	ultimo	ultimo
	2016			2017	2018	2019	2020	2021
Algemene reserves	9.695.000	340.000	161.000	9.874.000	11.199.000	12.539.000	13.879.000	15.219.000
Bestemmingsreserves voor egalitatie van tarieven	38.000	181.000	-	219.000	218.000	221.000	232.000	174.000
Overige bestemmingsreserves	14.820.000	830.000	631.000	15.019.000	15.261.000	15.622.000	15.964.000	16.292.000
Totaal reserves	24.553.000	1.351.000	792.000	25.112.000	26.678.000	28.382.000	30.075.000	31.685.000

Stand en verloop van de voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor toekomstige verplichtingen. Voorzieningen worden dan ook beschouwd als vreemd vermogen. Dit in tegenstelling tot reserves die als eigen vermogen worden gekwalificeerd. De voorzieningen van de gemeente zijn te verdelen in voorzieningen voor verplichtingen, verliezen er risico's, egalisatievoorzieningen en voorzieningen van derden verkregen

gelden die specifiek besteed moeten worden. De vernieuwde BBV en een strikte toepassing van de BBV heeft gevolgen gehad voor diverse voorzieningen. Een groot aantal voorzieningen is opgeheven omdat de in de voorzieningen aanwezige investeringen geactiveerd zijn en de onderhoudskosten zijn opgenomen in de exploitatie.

De hoogte van de voorziening dient steeds toereikend te zijn en mag volgens het BBV niet negatief zijn. Jaarlijks dient nagecalculeerd te worden of enerzijds de werkzaamheden hebben plaats gevonden conform de planning en anderzijds of de storting toereikend is. Op deze manier ontstaat een dynamisch beheer waarbij planning van de onderhoudswerkzaamheden steeds wordt afgestemd met het financiële aspect.

Het verloop van de voorzieningen is als volgt:

Verloop Voorzieningen	Saldo ultimo 2016	Saldo ultimo 2017	Saldo ultimo 2018	Saldo ultimo 2019	Saldo ultimo 2020	Saldo ultimo 2021
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	3.960.376	3.921.236	3.946.836	3.972.436	3.998.036	4.023.636
Egalisatievoorzieningen	1.849.616	1.588.810	1.837.028	1.388.949	1.547.044	1.828.654
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	514.939	516.276	573.133	516.618	369.447	150.278
Totaal voorzieningen	6.324.931	6.026.321	6.356.996	5.878.002	5.914.526	6.002.567

Leningenportefeuille

Voor de financiering van de gemeentelijke uitgaven worden leningen afgesloten. Afhankelijk van de aard van de financiering vallen deze uiteen in kortlopende leningen (< 1 jaar) en langlopende leningen (> 1 jaar) In de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) is voorgeschreven welk gedeelte met kort geld mag, en welk gedeelte met lang geld moet worden gefinancierd. Hiervoor is de hoogte van de kasgeldlimiet bepalend. Deze limiet wordt berekend op basis van een percentage (8,5 %) van het begrotingstotaal. Gestreefd wordt naar een optimale combinatie van leningen die leidt tot de laagste rentekosten. Het aantrekken van de leningen wordt uitgevoerd door het Servicecentrum Drechtsteden.

De totale leningenportefeuille per 1 januari 2017 bedraagt € 57,6 miljoen. In onderstaand overzicht wordt het geraamde verloop van de leningen over de jaren 2017-2021 weergegeven.

Leningenportefeuille	2017	2018	2019	2020	2021
Saldo begin boekjaar	57.590.000	73.885.000	70.595.000	66.903.000	63.628.000
Nieuw aan te trekken leningen	25.000.000				
Aflossing	8.705.000	3.290.000	3.692.000	3.275.000	3.276.000
Saldo einde boekjaar	73.885.000	70.595.000	66.903.000	63.628.000	60.352.000

Investeringsprogramma 2017-2021

Jaarlijks wordt een overzicht gemaakt van de geplande investeringen voor de komende jaren. In verband met de heroverwegingen worden investeringen niet alleen (opnieuw) intensief bekeken op nut en noodzaak, maar ook op het tijdstip van vervanging. Het merendeel van de investeringen betreft vervangingsinvesteringen. Als vervanging kan worden uitgesteld, wordt deze doorgeschoven. Het kan natuurlijk ook voorkomen dat een actief eerder vervangen moet worden dan gepland. Bij investeringen wordt bekeken of samenwerking met anderen mogelijk is.

Na beoordeling op bovenstaande zaken is in onderstaande, gecomprimeerde tabel per categorie investering weergegeven welke investeringen voor de komende jaren staan gepland.

Prog.	Investeringsprogramma	2017	2018	2019	2020	2021
2	Ruimen graven	55.000	-	-	-	-
2	Gemeentewerf	-	1.500.000			
div	Vervangingsinvesteringen	4.161.000	4.126.000	3.828.000	3.877.000	3.297.000
	Totaal investeringen	4.216.000	5.626.000	3.828.000	3.877.000	3.297.000

De voorbereiding van het groot onderhoud van de gemeentewerf vindt plaats, inclusief de vraag welke investeringen daarmee gemoeid zijn. In deze begroting is hierop financieel geanticipeerd. Totaal is voor de gemeentewerf voor 2018 gerekend met een budget van € 1,5 miljoen.

Geprognosticeerde balans

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 31-12-15	Begroting 31-12-16	Begroting 31-12-17	Begroting 31-12-18	Begroting 31-12-19	Begroting 31-12-20
Activa						
Vaste activa:						
Immateriële & Materiële vaste activa	97.946	108.175	112.089	114.077	115.579	117.031
- Afschrijvingen	1.449	1.495	1.802	2.138	2.326	2.425
- Investerings	2.690	11.722	5.716	4.126	3.828	3.877
Financiële vaste activa	5.318	14.317	13.939	13.558	13.177	12.794
Totaal Vaste activa	103.264	122.492	126.028	127.635	128.756	129.825
Vlottende activa:						
- Bouwgronden in exploitatie	11.315	10.901	7.575	4.324	1.305	-103
- Vorderingen	14.067	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000
- Liquide middelen	58	50	50	50	50	50
- Overige vlottende activa	4.461	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Totaal Vlottende activa	29.901	28.951	25.625	22.374	19.355	17.947
Totale activa	133.165	151.443	151.653	150.009	148.111	147.772
Passiva						
Vaste passiva:						
Eigen vermogen:						
- Algemene reserve inclusief BBV 2017 aanpassingen	6.229	25.147	26.226	27.853	30.249	32.147
- Algemene reserve exclusief BBV 2017 aanpassingen	6.229	9.695	9.874	11.199	12.539	13.897
Verwerking vrijval VZ in jaarrekening 2016 i.v.m. BBV 2017		15.452	16.352	16.654	17.710	18.250
- Algemene reserve Grondbedrijf	3.470	5.450	5.450	5.450	5.450	5.450
- Bestemmingsreserves	11.244	9.448	9.788	10.029	10.393	11.016
- Resultaat	5.969	1.437	1.918	672	271	834
Voorzieningen	16.709	6.325	6.026	6.357	5.878	5.915
- toevoegingen aan voorzieningen	7.070	2.937	608	664	551	460
- onttrekkingen aan voorzieningen	6.077	3.432	907	333	1.030	423
Langlopende leningen (bestaande portefeuille)	55.056	57.590	48.884	66.902	63.628	60.352
Nog aan te trekken langlopende leningen	0	0	25.000	0	0	0
Totaal vaste passiva	98.677	105.397	123.292	117.263	115.869	115.714
Vlottende passiva:						
Kortlopende leningen	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
Overige kortlopende schulden	13.466	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000
Overige vlottende passiva	6.022	18.046	361	4.746	4.242	4.058
Totaal vlottende passiva	34.488	46.046	28.361	32.746	32.242	32.058
Totaal passiva	133.165	151.443	151.653	150.009	148.111	147.772

EMU-saldo

Op grond van de Europese begrotingsregels mag het landelijk EMU-tekort (het gezamenlijk tekort van het Rijk, lokale overheden en sociale fondsen) van de landen die participeren in de Economische Monetaire Unie niet boven de 3% uitkomen. Een goede informatievoorziening voor het Rijk is essentieel voor het monitoren en beheersen van het EMU-saldo.

In navolgend overzicht wordt deze informatie voor wat betreft Papendrecht gepresenteerd.

Berekening EMU-saldo (bedragen x € 1.000)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	4.329	-817	2.477	2.238	1.975	2.527
Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	1.449	1.495	1.802	2.138	2.326	2.425
Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	7.070	2.937	608	664	551	460
Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	2.690	11.722	5.716	4.126	3.828	3.877
Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4						
Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:						
Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord						
Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	15.535	7.696	6.255	4.245	3.032	2.859
Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	6.607	5.067	8.117	7.172	5.943	5.556
Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	6.077	3.432	907	333	1.030	423
Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de bovenstaande posten						
Verkoop van effecten: Gaaf u effecten verkopen? (ja/nee) Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
Berekend EMU-saldo	-4.847	-14.168	126	3.508	2.905	3.809